

MARIYA MONTESSORI METODIKASI ASOSIDA BOLALAR MAYDA MOTORIKASINI RIVOJLANTIRISH QOIDALARI VA TAMOYILLARI.

Boboqulova Nazokat Yusufvna

Termiz davlat universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti

Maktabgacha ta'lim metodikasi

kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6417559>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-mart 2022

Ma'qullandi: 20-mart 2022

Chop etildi: 25-mart 2022

KALIT SO'ZLAR

Mayda motorika, maktabgacha yosh, intellektual rivojlanish, tarbiya, markazlar, zona, erta yosh.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning mayda motorikasi rivojlanishida Mariya Montessori metodikasining ahamiyatini yaxshi o'rganish lozim. Ushbu texnikada eng asosiy narsa, atrofdagilarning erta yoshda bo'lgan ijodiy energiyaga to'sqinlik qilmasligidir. Bu bolaning rivojlanishi va dunyodagi bilimlari uchun katta vosita hisoblanadi. "Ezgulik qilmoqchi bo'lgan odamni tarbiyalash kerak, dunyoni yanada ko'proq o'rganish qiziqarli bo'ladi"- deb ta'kidlaydi Montessori. Montessori pedagogikasi yordamida ta'limning maqsadi intellektual rivojlanish darajasini oshirish emas, balki jamiyatda hayotga moslashishi kerakligi, ta'lim olish uchun fan-markazlari muhitini yaratish, ularning rivojlanishi qiziqarli va o'rganishga imkon beruvchi materiallarga ega bo'lishi lozimligi, fan markazlari bola uchun rivojlantiruvchi zona, maydon bo'lishi kerakligi haqida mulohaza yuritilgan.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolaning rivojlanish yo'nalishlari quyidagicha kechadi: Montessori miyaning dastlabki rivojlanishi uchun maxsus tizim ekanligini tushunib, ushbu ma'lumotlarning qaysi yo'nalishlarda ishlashini aniq ko'rsatish muhim:

-Ya'ni, chaqaloq hissiyotlari bilan dunyoni biladi: eshitish, ko'rish, hidlash, sensorli komponent. Bunga bog'liq holda u atrofidagi narsalarning shaklini, rangini va boshqa xususiyatlarini tushuntiradi.

-Bu yerda nutqni rivojlantirishga, miyada nutq markazlarini faollashtirishga katta e'tibor qaratiladi. Buning uchun nozik

vosita qobiliyatini yaxshilash uchun maxsus mashqlar qilinadi.

-Montessori uslubida amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish juda muhimdir.

-Ushbu ta'limotda matematik qobiliyatlar rivojlanishi juda muhimdir.

-Albatta, bola eng muhim bilimlar sohasida

-Dunyo va atrof-muhit asosida rivojlanadi. Bolaga balandlik, uzunlik, vazn va shunga o'xshash narsalar qandayligi haqida fikr beriladi.[1]

Inson shaxsining psixik rivojlanishi va uning shakllanishi murakkab tadqiqod

jarayonidir. Zero uning o'ziga xos xususiyatlari va qonuniyatlari asosli ilmiy bilish, bola shaxsiga pedagogik jihatdan ta'sir ko'rsatishning zarur shartidir. [2].

Montessori tizimi har bir yosh guruhiga tegishli o'z o'ziga xos tavsiyalariga ega. Qisqacha aytganda, bolaning shartli rivojlanishi uchta katta bosqichga bo'linishi mumkin:

1. Tug'ilgandan va 6 yoshgacha - bu birinchi bosqich. Bu davrda bolaning shaxsiyati shakllantiriladi, bu yoshda uning asosiy qobiliyatlari namoyon bo'ladi. Bu davr noyobdir va shu vaqtning o'zida har bir narsa miyaga singib boradi. Ayni paytda o'z chaqalog'ini mohirlik bilan tarbiyalash uchun ma'lumotlarni to'g'ri anglash muhimdir.

2. Ikkinchi bosqich - 6 yoshdan 12 yoshgacha. Bu davrda asosiy narsa hissiy rivojlanishdir. Kichkintoy juda sezgir va sezgir bo'ladi. Ushbu o'zgarishlar diqqat markazida bo'lishi bilan ajralib turadi. Uzoq vaqt davomida, bola boshqa harakatlarga zararsiz holda unga nisbatan qiziqarliroq narsalarga e'tibor berishi mumkin.

3. O'smir yoshi yoki 12 dan 18 yoshgacha. Bu tajriba xatolar davri hisoblanadi. Bugungi kunda, birinchi va eng muhimi, shaxsiy tajriba olishdir.

Biroq, uchta asosiy bosqichdan tashqari, Montessori tizimi haqida ham g'oyalar mavjud: bu - bolalarning bir yoki bir nechta faoliyat uchun maxsus his

qilish vaqti. Bu texnikada ushbu vaqt segmentlari juda muhimdir, chunki ular ma'lum bilimlarni yanada oson va sifatli olishga yordam beradi.

-Nutq mahoratini o'rgatish. Bu chaqaloq

tug'ilgan kundan boshlanadi. Faol o'zgarishlar 6 yoshgacha. Umuman aytganda, u umr bo'yi davom etadi. Bog'cha yoshidagi bolalar nutqini bir muncha to'laroq o'zlashtirilganliklari va haddan tashqari harakatchanliklari tufayli ularda o'zlariga yaqin bo'lgan kata odamlar va tengdoshlari bilan munosabatda bo'lish ehtiyoji tug'iladi.[3]

-Hissiy rivojlanish davri tug'ilish bilan boshlanadi va 6 yoshda tugaydi. Lekin faqat bu uning faol bosqichi.

-Tug'ilgandan va uch yoshgacha bo'lgan bolada buyurtma tushunchasi mavjud.

Uyda tartib bo'lmasligi mumkin, lekin ko'proq - hayotning muayyan qoidalari. Masalan, ertalab turish va yuvinish kerak bo'ladi. 1 yildan 4 yilgacha bolada motor faolligi rivojlanadi. Bundan tashqari, mustaqil tajriba olish davri ham hisoblanadi. 2,5 dan 6 yoshgacha turli xil ijtimoiy ko'nikmalarga ega. Shuni eslatib o'tish kerakki, bu davrda chaqaloq o'z hayoti davomida ishlatadigan qo'pol va muloyim xulq-atvor qoidalarini o'zlashtiradi. Aslida, Montessorining bu rivojlanish usuli juda ko'p ma'lumotlar davriga ega. Misol uchun, maktubni yozish uchun ideal vaqt 3,5 dan 4,5 yoshgacha, va o'qish uchun 4,5 dan 5,5 yoshgacha.

Montessori texnikasi tamoyillari quyidagilardan iborat:

-O'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini rivojlantirish - bu metodikaning asosiy jihati.

-Tugatuvchi bunda bolaning shaxsini, o'ziga xos xususiyatlarini va noyob qobiliyatlarini hurmat qilishi kerak. Ular hech qanday tarzda o'zgarishi mumkin emas, ular metod orqali ishlash jarayonida yo'q bo'lib ketadi.

-Bolaning o'zi o'zini ko'rsatadi. Va faqat uning faoliyati tufayli inson sifatida shakllanadi.

-Rivojlanishning eng og'ir, muhim davri - tug'ilgandan olti yoshgacha bo'ladi.

-Bolalar atrof - muhitdan hamma bilimlarni o'zlashtiradigan noyob hissiy va aqliy qobiliyatga ega.[4]

Mariya Montessori, bolaning rivojlanishini tezlashtirish kerak emasligini aytadi. Ammo juda muhim va ma'lum bilimlarning yadroviy nuqtasini shakllantirishga yordam berishi kerak bo'lgan onni yo'qotmaslik kerak. Lekin chaqaloq tug'ilgandanoq o'ziga kerak bo'lgan narsani oladi.

Montessori uslubini o'rganish va o'rganish uchun yana nima muhim?. Ushbu pedagogik bilimga ko'ra bolani rivojlantirishni xohlaydigan ota-onalar bilan nima qilish kerak? Shunisi e'tiborga loyiqki, bu holatda o'yinchoq o'yinchoqlar bo'lmaydi. Barcha didaktik materiallar yaxshi o'ylangan, tayyorlangan, sifatli yog'och yoki matolardan tayyorlangan. Ular yoqimli va chaqaloq uchun tashqaridan jozibali bo'ladi. Ha, o'yinchoqlar juda ko'p. Masalan:

-**Kvadratchalar.** Ular juda boshqacha bo'lishi mumkin. Ular, masalan, kiyim-kechak bilan uydan foydalanish uchun bolani o'rgatishadi. Ramkalar devorlarda, qulflarda, pergamentlarda va tugmalarda bo'lishi mumkin.

-**Narvon-narvon**, taret. Ular bolani ko'proq va kamroq, qalin va nozik narsalarni tushunishga o'rgatishadi.

-**G'ildiraklar.** Uzoq muddatli va qisqa, uzoqroq va qisqacha tushunchalarni o'rganadi.

-**Rangli plitalar.** Ular bolani rang va soyalarga o'rgatish uchun keltiriladi. Yeng kichik va katta yoshdagi bolalar uchun turli guruhlar mavjud.

-**Geometrik shakllar majmui.** Geometriya asoslarini bilib olish uchun.

-Eng yosh bolalarga juda yoqqan **shilinglar.** Ular turli xil farqlarga ega. Ayrim hollarda, silindrlar turli xil rang va o'lchamlarda joylashtirilishi mumkin, aks holda - turli o'lchamdagi qoliplarga joylashtiriladi.

-Bolalar taraqqiyoti uchun muhim bo'lgan materiallar oddiy **nishonlardir.**[5] Shunday qilib, bola o'qish va yozishni o'rganishda birinchi qadamni qo'yadi. Bundan tashqari, yog'och tayoqlar, bonchuklar, bo'lmachalar ham bor.

Mariya Montessori YuNESKO tomonidan tan olingan bir necha o'qituvchilarning biridir. Italiyaning pedagogik tizimi individual yondashuvga asoslanadi va bolalar o'z ota-onalari uchun mo'ljallangan maqsadlarga erishish uchun emas, balki o'zlarining ritmlari bilan rivojlanishi kerakligi nazarda tutiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Ketrin Makkin Tamani. Montessori ta'limi.Montessori Taoi-M.: AST,2018.
- 2.Norbosheva M. Maktabgacha yoshdagi bola shaxsining rivojlanishida muloqotning o'rni. // Pedagogika va psixologiyada innovatsiyalar jurnali tadqiqot.uz. 2020. №9, 3 jild. B. 32-39Lillard, Paula Polk (1972). Montessori:
- 3.Norbosheva M. Bola psixik rivojlanishida faoliyatning o'rni. // Pedagogika va psixologiyada innovatsiyalar jurnali. Tadqiqot.uz-2019. №1. B. 28-32.
- 4.Montessori maktablarida talabalarni o'qitish, Science (2 fevral, 2007 yil). 2018 yil 8 sentyabr kuni tekshirildi.
- 5."Montessori maktabgacha ta'lim dasturi".Shimoliy Amerika Montessori o'qituvchilar Assosiasiyasi. Qabul qilingan 2011-04-25.
6. Zamonaviy yondashuv . Nyu-York: Schocken Kitoblar. ISBN 080520394X
7. Montessori M. "O'zimga yordam bering". Sat Sost. MV Boguslavskiy, G. B. Koretov. - M.: ID "Karapuz", 2000.